

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНІКИ В СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

*Методичні рекомендації з навчальної дисципліни для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна
освіта*

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2022**

УДК 37.091.3:376:159.922(072)

Т66

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол № 20 від 28 жовтня 2022 р.)*

Рецензенти:

Федоренко Алла Федорівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри політичної психології та міжнародних відносин факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Якимчук Ірина Павлівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Тичина Ірина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент, декан соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Т 66 Тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання: метод. рек. з навч. дисц. / Укладачі: К. Гавриловська, А. Весельська, Ю. Дем'янчук, І. Долінчук – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2022. 49 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання» укладено відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

У роботі представлено теми, визначені робочою програмою підготовки фахівців, які відповідають спеціальним компетентностям та програмним результатам навчання.

Методичні рекомендації складаються з таких структурних компонентів: пояснювальна записка, розподіл навчальних годин на змістові модулі, тем лекційного курсу дисципліни, матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів. Представлені завдання та вимоги до заліку, критерії оцінювання, список рекомендованої літератури.

УДК 37.091.3:376:159.922(072)

© Колектив укладачів, 2022

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура освітньої компоненти	5
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи	6
Модуль 1. Основи тренінгової роботи	8
Модульний контроль	23
Вимоги до заліку	30
Рекомендована література до курсу	31

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення освітньої компоненти «Тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідає освітньо-професійній програмі Спеціальна освіта.

Предмет вивчення освітньої компоненти - особливості застосування тренінгових технік у системі інклюзивного навчання.

Програма освітньої компоненти складається з таких модулів:

Модуль 1. Основи тренінгової роботи

Мета вивчення освітньої компоненти: набуття майбутніми фахівцями знань щодо особливостей застосування тренінгових технік у системі інклюзивного навчання.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти «Тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання» є:

- надати здобувачам інформацію про сутність тренінгу, його види;
- ознайомити здобувачів із особливостями використання різних тренінгових технік у інклюзивному навчанні.

1.3 Результати навчання:

Здобувач повинен знати:

- сучасні підходи до розуміння соціально-психологічного тренінгу як форми і методу надання психологічної допомоги особистості та групі;
- основні класифікації тренінгових технік;
- вимоги до організації та проведення тренінгу
- етичні аспекти проведення тренінгу.

Здобувач повинен вміти:

- розробляти програму тренінгу;
- використовувати окремі тренінгові техніки з урахуванням особливостей інклюзивного навчання.

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Се	Лабораторні заняття	Самостійна	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Се	Лабораторні заняття	Самостійна	Індивідуальні заняття
Модуль I. Основи тренінгової роботи												
Тема 1. Поняття про тренінг	9	2	2		5							
Тема 2. Тренінгова група	9	2	2		5							
Тема 3. Програма тренінгу	9	2	2		5							
Тема 4 Тренінгові техніки	18	2	6		10							
Тема 5. Організація тренінгу	16	2	4		10							
Тема 6. Ведучий тренінгу	19	2	2		15							
Разом за модулем 1	90	12	18		60							
Усього годин	90	12	18		60							

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- виконання завдань для самостійної роботи;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
  - Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
  - Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка до заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому. 10

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань до заліку.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
  - Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
  - Визначте рівень знань з кожного питання.
  - Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
  - Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття про тренінг 1. Загальне поняття про тренінг. 2. Характеристика основних напрямків тренінгової роботи. 3. Області застосування психологічного тренінгу..	2
2	Тема 2. Тренінгова група 1. Етапи розвитку групи. 2. Групові ефекти. 3. Групова згуртованість. 4. Види тренінгових груп	2
3	Тема 3. Програма тренінгу 1. Підготовка психологічного тренінгу. 2. Аналіз клієнтського запиту. 3. Програма тренінгу: структура	2
4	Тема 4. Тренінгові техніки 1. Психогімнастичні вправи. 2. Групові дискусії. 3. Класифікація тренінгових технік..	2
5	Тема 5. Організація тренінгу 1. Проблеми планування тренінгу. 2. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали). 3. Проведення тренінгу.	2
6	Тема 6. Ведучий тренінгу 1. Стиль керівництва групою. 2. Варіанти рольової позиції тренера. 3. Вимоги до особистості та професійних навичок тренера. 4. Професійна підготовка тренерів.	2
Всього:		12

ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРО ТРЕНІНГ

Мета: ознайомити студентів з феноменом тренінгової роботи, її основними напрямками, особливостями тренінгової роботи в інклюзивному просторі.

Професійна спрямованість: уміння розрізняти основні напрямки тренінгової роботи.

План:

1. Загальне поняття про тренінг.
2. Характеристика основних напрямків тренінгової роботи.
3. Можливості та перспективи застосування психологічного тренінгу в інклюзивному просторі.

Основні поняття	<i>Тренінг, стилі навчання, традиційне навчання, активне соціально-психологічне навчання, психотерапія, психокорекція, взаємодія, інклюзія, інклюзивний простір, тренування, самопізнання, самореалізація, соціально-психологічний тренінг, мотиваційний тренінг, тренінг публічного виступу, тренінг асертивності, тренінг сензитивності, толерантність.</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174 с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Практичні комунікаційні кейси в інклюзивному освітньому середовищі» (Київ, 22 листопада 2019 р.) К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 111с.
3. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
4. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м.Кривий Ріг», 2019. 170с.

5. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
6. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
7. Бистрова Ю.О., Коваленко В.Є. Тренінг як засіб підвищення професійної компетентності педгогів у сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Актуальні питання корекційної освіти. 2018. Вип. 11. С. 24–35.
8. Колупасєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
9. Ленів З.П. Формування професійної компетентності фахівців, що реалізують інклюзивний підхід засобами SMART-технологій. Зб. тез доповідей. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 197–201.
10. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

Тема 2. ТРЕНІНГОВА ГРУПА

Мета: ознайомити студентів з феноменом тренінгової групи та ефектами, що виникають під час групової роботи.

Професійна спрямованість: знати особливості перебігу групової динаміки під час тренінгової роботи, умови формування групової згуртованості.

План:

1. Етапи розвитку групи.
2. Групові ефекти.
3. Групова згуртованість.
4. Види тренінгових груп.

Основні поняття	<i>Цілі групової роботи в тренінгу, переваги групової форми роботи, гомогенні групи, гетерогенні групи, кількість учасників групи, групова динаміка, групова згуртованість, групові процеси (утворення та розвиток групи, нормоутворення, інтеграція групи (формування групової згуртованості), диференціація в групі, прийняття групових рішень), стадії розвитку групи, криза у розвитку групи.</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
3. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

Тема 3. ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити студентів із програмою тренінгу.

Професійна спрямованість: уміння складати програму тренінгу відповідно до запиту

План:

1. Підготовка психологічного тренінгу.
2. Аналіз клієнтського запиту.
3. Програма тренінгу: структура.

Основні поняття	<i>Специфіка тренінгу, принципи групової роботи (тут і тепер; щирість і відкритість; принцип «я»; активність; конфіденційність; дотримання розпорядку занять; звертання на «ти»; безоціночність; добровільність; засвоєння нового тільки шляхом власних активних зусиль; розгляду тренінгу як спільної творчості, розуміння цінності внеску кожного учасника), просторова організація тренінгу, рефлексія</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ТЕМА 4. ТРЕНІНГОВІ ТЕХНІКИ

Мета: ознайомити студентів з основними тренінговими техніками

Професійна спрямованість: систематизувати знання студентів про тренінгові техніки.

План:

1. Психогімнастичні вправи.
2. Групові дискусії.
3. Класифікація тренінгових технік.

Основні поняття	<i>Психогімнастика, словесні методи проведення тренінгу (мозковий штурм, дискусія, інформування, бесіда, дебати), демонстраційні методи проведення тренінгу (демонстрація, моделювання, «акваріум», презентація), практичні методи проведення тренінгу (метод кейсів, метод інциденту, робота в мікрогрупах, рольова гра), мозаїчний клас.</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

2. Гавриловська К.П., Бодашевська Ю.С. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування ресурсного потенціалу фахівців хелперських

професій / Psychological resources of the individual under the conditions of modern challenges. Editors: Józef Kaczmarek, Hanna Varina. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; http://eprints.zu.edu.ua/31197/1/Havrylovska_Bodashevvska.pdf

3. Гавриловська К.П., Дем'янчук Ю.Ю. Сторітелінг як засіб розвитку психологічної пружності особистості. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості. Випуск 17. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 306 с. <http://eprints.zu.edu.ua/32268/>
4. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
6. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м.Кривий Ріг», 2019. 170с.
7. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. К.: Фірма «ІНКОС», 2005. 366 с. Бібліогр. в кінці розділів. С. 137-170.
8. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ТЕМА 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити студентів з особливостями організації тренінгу

Професійна спрямованість: ознайомлення зі специфікою організації тренінгу.

План:

1. Проблеми планування тренінгу.
2. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали).
3. Проведення тренінгу..

Основні поняття	<i>Структура тренінгу: вступна частина, основна частина, завершальна частина, структурні вправи, очікування учасників, актуалізація проблеми, відпрацювання умінь та навичок, інформування, ко-тренерство.</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М.[2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м.Кривий Ріг», 2019. 170с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1.-Вип. 7. 2016. С. 423–432.

Тема 6. ВЕДУЧИЙ ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити студентів з особливостями підготовки фахівця до тренінгової роботи.

Професійна спрямованість: розвиток вмінь рефлексувати власну готовність до проведення тренінгової роботи.

План:

1. Стиль керівництва групою.
2. Варіанти рольової позиції тренера.
3. Вимоги до особистості та професійних навичок тренера.
4. Професійна підготовка тренерів..

Основні поняття	<i>Кодекс етики і практики тренера , функції тренера (експерт, каталізатор, аранжувальник, зразковий учасник), комунікативна компетентність тренера; супервізія, супервізор, якості тренера (професійні та особистісні), комунікативні уміння тренера,</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м.Кривий Ріг», 2019. 170с.
4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
5. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
7. Ленів З.П. Формування професійної компетентності фахівців, що реалізують інклюзивний підхід засобами SMART-технологій. Зб. тез доповідей. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 197–201.
8. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1.Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Модуль 1. ОСНОВИ ТРЕНІНГОВОЇ РОБОТИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРО ТРЕНІНГ

Мета: ознайомити із предметом, завданнями та принципами тренінгової роботи в системі інклюзивної освіти.

Професійна спрямованість: розвивати уміння аналізувати підходи різних наукових шкіл та напрямків до особливостей проведення тренінгової роботи в системі інклюзивної освіти.

План

1. Історія формування та розвитку групових методів психологічної допомоги.
2. Поняття, предмет та завдання психологічного тренінгу.
3. Принципи тренінгової роботи.
4. Класифікація психологічних тренінгів.
5. Області застосування психологічного тренінгу. Особливості психологічного тренінгу, психологічної корекції, психотерапії та навчання.
6. Види тренінгів за призначенням.
7. Види тренінгів, розроблених в рамках основних психологічних підходів.

Основні поняття	<i>гештальт-підхід, груп-аналітичний підхід, групи зустрічей, НЛП, просвітницький тренінг, психодраматичний підхід, психологічна корекція, психотерапія, психологічний тренінг, Т-групи, соціально-психологічний тренінг, тілесно-орієнтований підхід, транзакційний аналіз у групі</i>
----------------------------	---

Індивідуальне

завдання

представте відеофрагмент тренінгові заняття, визначте його вид (мета тренінгу, психологічний підхід)

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. <http://posibnyk.nus.org.ua/wp->

content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf

2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2–ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170с.
4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
5. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
7. Ленів З.П. Формування професійної компетентності фахівців, що реалізують інклюзивний підхід засобами SMART-технологій. Зб. тез доповідей. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 197–201.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте області застосування психологічного тренінгу.
2. Дайте загальну характеристику різним видам тренінгів, розроблених в рамках основних психологічних підходів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Тема 2. ТРЕНІНГОВА ГРУПА

Мета: опанування знаннями про психологічні особливості тренінгової групи.

Професійна спрямованість: розвивати уміння аналізувати основні характеристики тренінгової групи.

План

1. Кількісна та якісна характеристика тренінгових груп.
2. Групові норми та рольові позиції у групі.
3. Групова згуртованість.
4. Основи типології тренінгових груп.
5. Критерії виокремлення типів тренінгових груп.
6. Види тренінгових груп:
  - «чорна діра»;
  - «скупчення астероїдів»;
  - «зіркова система»;
  - «галактична рада».

Основні поняття	<i>гетерогенність тренінгової групи, гомогенність тренінгової групи, групова згуртованість, групові норми, рольові позиції, тренінгова група</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. // http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник/ Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Теорія і практика інклюзивної освіти[навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2–ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м.Кривий Ріг», 2019. 170с.
4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В. М. Федорчук – К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
5. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
7. Ленів З.П. Формування професійної компетентності фахівців, що реалізують інклюзивний підхід засобами SMART-технологій. Зб. тез доповідей. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 197–201.
8. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте поняття групи.
2. Визначте основні критерії виокремлення типів тренінгових груп.
3. Проаналізуйте поняття групової згуртованості.
4. Проаналізуйте рольові позиції в тренінговій групі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3

Тема 3. ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити здобувачів із основними етапами планування та проведення тренінгової програми.

Професійна спрямованість: формувати уміння розробляти тренінгові програми в системі інклюзивної освіти.

План

1. Підготовка тренінгу.
2. Складання програми та проведення тренінгу.
3. Вимоги до тренінгового заняття.

Основні поняття	<i>планування тренінгу, тренінгове заняття, тренінгова програма</i>
------------------------	---

Індивідуальне завдання	Проаналізуйте тренінгову програму, визначте основні етапи підготовки, умови проведення, необхідні матеріали, проаналізуйте структуру одного тренінгового заняття
-------------------------------	--

Практичне завдання

I. Відповідно до обраної на першому лабораторному занятті теми, розробіть тренінг-курс із трьох занять, тривалістю по 60 хвилин кожне.

II. За власним вибором, до лабораторного заняття детально розпишіть зміст одного із трьох занять тренінг-курсу, дотримуючись орієнтовної структури.

III. На лабораторних заняттях проводитиметься презентація тренінгових занять, підготовлених кожною мікрогрупою студентів із їх подальшим аналізом.

ПРОГРАМА ТРЕНІНГУ

Сторінка 1

- Назва тренінгу
- Мета тренінгу
- Завдання тренінгу
- Актуальність тренінгу

- Цільова аудиторія (якісна та кількісна характеристика групи)
- Методи, які використовуються у тренінгу
- Просторо-часові умови (вимоги до приміщення, кількість годин, режим роботи)
- Необхідні матеріали (папір, олівці тощо; спеціальне обладнання – відеокамера, проектор тощо)

Сторінка 2

Заняття 1

- Назва заняття
- Мета та завдання заняття
- Тривалість – 60 хв.
- Структура заняття та методи тренінгу (розташувати у логічній послідовності відповідно до етапів тренінгу, зазначити часові затрати на кожну вправу)
- Необхідні матеріали

Заняття 2

- Назва заняття
- Мета та завдання заняття
- Тривалість – 60 хв.
- Структура заняття та методи тренінгу (розташувати у логічній послідовності відповідно до етапів тренінгу, зазначити часові затрати на кожну вправу)
- Необхідні матеріали

Заняття 3

- Назва заняття
- Мета та завдання заняття
- Тривалість – 60 хв.
- Структура заняття та методи тренінгу (розташувати у логічній послідовності відповідно до етапів тренінгу, зазначити часові затрати на кожну вправу)
- Необхідні матеріали

Сторінка 3

Детальний план-конспект одного із трьох тренінгових занять (за власним вибором)

Орієнтовна структура тренінгової програми (на 3 заняття) тривалістю 180 хв.

Назва заняття 1			
Мета			
Завдання заняття			
<i>Тип вправи</i>	<i>Вправа</i>	<i>Тривалість</i>	<i>Матеріали</i>

		(хв.)	
Структурні вправи на групову динаміку	Вступне слово тренера	1-2 хв.	
	Знайомтво учасників групи	5 хв	
	Вироблення (повторення) правил групи	5-10 хв.	
	Очікування учасників від заняття	5 хв.	
Основна частина заняття	Актуалізація проблеми, якій присвячено заняття	5 хв.	
	Робота з новою інформацією	5 хв.	
	Відпрацювання нових умінь і навичок	10-15 хв.	
	Вправа на емоційне розвантаження групи	1-2 хв.	
Структурна вправа на рефлексію групової взаємодії	Групова рефлексія учасників тренінгу. Підведення підсумків заняття	5-10 хв.	
Разом		60 хв.	
Назва заняття 2			
Мета			
Завдання заняття			
Тип вправи	Вправа	Тривалість (хв.)	Матеріали
...			

Література

Основна література

2. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.

3. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
4. Колупасєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4-6

ТЕМА 4. ТРЕНІНГОВІ ТЕХНІКИ

Мета: ознайомити з основними тренінговими методами та техніками; принципами та правилами їх застосування.

Професійна спрямованість: формувати навички роботи з тренінговими методами в системі інклюзивної освіти.

План

1. Сутність тренінгового методу та принципи його реалізації.
2. Класифікація тренінгових методів.
3. Групова дискусія:
  - загальна характеристика методу групової дискусії;
  - види дискусії (інтеракційна, тематична, біографічна);
  - основні етапи групової дискусії;
  - організація групової дискусії;
4. Мозковий штурм:
  - історія виникнення методу;
  - процедура проведення тренінгової вправи за методом «Мозковий штурм» (А.Ф. Осборн);
  - особливості застосування методу.
5. Ігрові методи у тренінгу:
  - загальна характеристика ігрових методів;
  - рольові та ділові ігри;
  - поняття ролі;
  - основні етапи рольової гри.
6. Тренінгові техніки та вправи:
  - міні-лекції та інформаційні повідомлення;
  - використання психологічних тестів у тренінговій роботі;

- використання повчальних історій (притч), афоризмів, анекдотів тощо у тренінговій роботі;
- вправи на розвиток взаєморозуміння;
- вправи на розвиток навичок співробітництва;
- комунікативні вправи;
- психотехніки, спрямовані на допомогу у вирішенні проблем;
- вправи на розвиток навичок переконання;
- вправи на розвиток впевненості у собі;
- вправи на розвиток навичок гнучкої поведінки;
- вправи на розвиток самосвідомості;
- медитації-візуалізації;
- казкотерапевтичні вправи;

Основні поняття	<i>метод, «мозковий штурм», масова «мозкова атака», генерування ідей, контрідія, «метод колективного пошуку оригінальних ідей», командна робота, групова дискусія, етапи групової дискусії, інтеракційна дискусія, тематична дискусія, ділова гра, ігри-драматизації, ігри-дилеми, ігри з вільним сюжетом, ігри-постановки, ігри-тренування навичок, роль, рольова гра, сюжет гри</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. // http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.

5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7-8

Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити здобувачів із основними етапами планування та проведення психологічного тренінгу;

Професійна спрямованість: формувати уміння розробляти та проводити психологічний тренінг, підбирати необхідні техніки;

План:

1. Роль структурних технік та вправ у тренінговому процесі.
2. Планування основної частини тренінгового заняття.
3. Етапи виконання тренінгової технік та вправ.

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
4. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки).Т. 1. Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

Тема 6. ВЕДУЧИЙ ТРЕНІНГУ

Мета: ознайомити здобувачів з вимогами до ведучого тренінгової групи.

Професійна спрямованість: формувати навички ведучого тренінгової групи

План

1. Основні ролі ведучого тренінгової групи.
2. Стили керівництва групою.
3. Особистісні та професійні вимоги до тренера.
4. Дії тренера у проблемних ситуаціях.

Основні поняття	<i>експерт, інструктор, консультант, ко-тренер, коуч, медіатор, наставник, стилі керівництва, тренер, фасилітатор</i>
------------------------	---

Контрольні питання та завдання:

1. Визначте основну роль ведучого тренінгової групи.
2. Проаналізуйте різні стилі керівництва групою.
3. Визначте особистісні та професійні вимоги до тренера.

Література

Основна література

1. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.

Додаткова література

1. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти. Керівництво для тренерів. Київ, 2018. 174с. http://posibnyk.nus.org.ua/wp-content/uploads/HANDOUT-for-trainers_TOT-Sept-2018_corrected-final1-new.pdf
2. Організація і методика соціально-педагогічного тренінгу: Навчальний посібник / Уклад. : О. М. Шевчук. Умань : ПП Жовтий, 2011. 133 с.
3. Афанасьєв М.В., Полякова Г.А., Романова Н.Ф. та ін. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.В. Афанасьєва. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 323 с.
4. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Київ : «Ранок», 2018. 160 с.
5. Чопік О. Роль інтерактивних методів у формуванні колективу інклюзивного класу. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Т. 1.Вип. 7. 2016. С. 423–432.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 1

I. Тестові завдання. Максимальна кількість балів – 20.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Загальне поняття про тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання.
2. Історія формування та розвитку групових методів допомоги в системі інклюзивного навчання.
3. Предмет та завдання психологічного тренінгу.
4. Принципи тренінгової роботи в системі інклюзивного навчання.
5. Класифікація психологічних тренінгів в системі інклюзивного навчання.
6. Области застосування психологічного тренінгу. Особливості психологічного тренінгу, психологічної корекції, психотерапії та навчання.
7. Види тренінгів за призначенням в системі інклюзивного навчання.
8. Характеристика основних напрямків тренінгової роботи в системі інклюзивного навчання.
9. Можливості та перспективи застосування психологічного тренінгу в інклюзивному просторі.
10. Кількісна та якісна характеристика тренінгових груп.
11. Групові норми та рольові позиції у групі.
12. Групова згуртованість.
13. Критерії виокремлення типів тренінгових груп.
14. Тренінгова група. Види тренінгових груп.
15. Підготовка психологічного тренінгу. Аналіз клієнтського запиту.
16. Програма тренінгу: структура.
17. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали).
18. Стиль керівництва тренінговою групою.
19. Варіанти рольової позиції тренера.
20. Вимоги до особистості та професійних навичок тренера.
21. Професійна підготовка тренерів.
22. Сутність тренінгового методу та принципи його реалізації.
23. Підготовка тренінгу.
24. Складання програми та проведення тренінгу. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали).
25. Вимоги до тренінгового заняття.
26. Дії тренера у проблемних ситуаціях.
27. Групова динаміка.
28. Особистісна динаміка учасників тренінгу.
29. Основні ролі ведучого тренінгової групи.
30. Стилi керівництва групою.
31. Особистісні та професійні вимоги до тренера.

32. Класифікація тренінгових вправ.
33. Прийоми створення тренінгових технік.
34. Техніки на запуск групової динаміки.
35. Техніки на отримання зворотнього зв'язку.
36. Техніки на розвиток взаєморозуміння.
37. Техніки на розвиток навичок співробітництва.
38. Комунікативні техніки.
39. Психотехніки, спрямовані на допомогу у вирішенні проблем.
40. Техніки на розвиток навичок переконання.
41. Техніки на розвиток впевненості у собі.
42. Техніки на розвиток навичок гнучкої поведінки.
43. Техніки на розвиток самосвідомості.
44. Медитації-візуалізації.
45. Казкотерапевтичні техніки.
46. Метод «Мозковий штурм».
47. Метод групової дискусії.
48. Ігрові методи у тренінгу.

III. Професійно-орієнтоване завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Максимальна кількість балів – 50.

I. Відповідно до обраної теми, розробіть тренінг-курс із трьох занять, тривалістю по 60 хвилин кожне.

II. За власним вибором, детально розпишіть зміст одного із трьох занять тренінг-курсу, дотримуючись орієнтовної структури.

III. Оформіть презентацію тренінгових занять.

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

- Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
- Зараховано усі звіти за практичні заняття, передбачені інструктивно-методичними матеріалами.

I. Тестове завдання.

II. Теоретичне питання.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання (звіт за лабораторне заняття).

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

Теоретичні питання

1. Загальне поняття про тренінгові техніки в системі інклюзивного навчання.
2. Історія формування та розвитку групових методів допомоги в системі інклюзивного навчання.
3. Предмет та завдання психологічного тренінгу.
4. Принципи тренінгової роботи в системі інклюзивного навчання.
5. Класифікація психологічних тренінгів в системі інклюзивного навчання.
6. Області застосування психологічного тренінгу. Особливості психологічного тренінгу, психологічної корекції, психотерапії та навчання.
7. Види тренінгів за призначенням в системі інклюзивного навчання.
8. Характеристика основних напрямків тренінгової роботи в системі інклюзивного навчання.
9. Можливості та перспективи застосування психологічного тренінгу в інклюзивному просторі.
10. Кількісна та якісна характеристика тренінгових груп.
11. Групові норми та рольові позиції у групі.
12. Групова згуртованість.
13. Критерії виокремлення типів тренінгових груп.
14. Тренінгова група. Види тренінгових груп.
15. Підготовка психологічного тренінгу. Аналіз клієнтського запиту.
16. Програма тренінгу: структура.
17. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали).
18. Стиль керівництва тренінговою групою.
19. Варіанти рольової позиції тренера.
20. Вимоги до особистості та професійних навичок тренера.
21. Професійна підготовка тренерів.
22. Сутність тренінгового методу та принципи його реалізації.
23. Підготовка тренінгу.

24. Складання програми та проведення тренінгу. Основні вимоги до організації психологічного тренінгу (місце проведення, необхідні матеріали).
25. Вимоги до тренінгового заняття.
26. Дії тренера у проблемних ситуаціях.
27. Групова динаміка.
28. Особистісна динаміка учасників тренінгу.
29. Основні ролі ведучого тренінгової групи.
30. Стили керівництва групою.
31. Особистісні та професійні вимоги до тренера.
32. Класифікація тренінгових вправ.
33. Прийоми створення тренінгових технік.
34. Техніки на запуск групової динаміки.
35. Техніки на отримання зворотнього зв'язку.
36. Техніки на розвиток взаєморозуміння.
37. Техніки на розвиток навичок співробітництва.
38. Комунікативні техніки.
39. Психотехніки, спрямовані на допомогу у вирішенні проблем.
40. Техніки на розвиток навичок переконання.
41. Техніки на розвиток впевненості у собі.
42. Техніки на розвиток навичок гнучкої поведінки.
43. Техніки на розвиток самосвідомості.
44. Медитації-візуалізації.
45. Казкотерапевтичні техніки.
46. Метод «Мозковий штурм».
47. Метод групової дискусії.
48. Ігрові методи у тренінгу.

Практичні (професійно-орієнтовані) завдання:

I. Відповідно до обраної теми, розробіть тренінг-курс із трьох занять, тривалістю по 60 хвилин кожне.

II. За власним вибором, детально розпишіть зміст одного із трьох занять тренінг-курсу, дотримуючись орієнтовної структури.

III. Оформіть презентацію тренінгових занять.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

1. Гавриловська К.П., Бодашевська Ю.С. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування ресурсного потенціалу фахівців хелперських професій / Psychological resources of the individual under the conditions of modern challenges. Editors: Józef Kaczmarek, Hanna Varina. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; http://eprints.zu.edu.ua/31197/1/Havrylovska_Bodashevska.pdf
2. Гавриловська К.П., Дем'янчук Ю.Ю. Сторітелінг як засіб розвитку психологічної пружності особистості. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том VI: Психологія обдарованості*. Випуск 17. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 306 с. <http://eprints.zu.edu.ua/32268/>
3. Гриценок Л.І., Ткачук І.І. Подолання стигматизації і дискримінації людей (дітей), які живуть з ВІЛ. К. : Ніка-Центр, 2005. 156 с.
4. Заїка В. М., Ющенко О. М. Самореалізація особистості людей з особливими потребами в сучасному світі. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю : тези доповідей XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 листопада 2016 р.)*. Київ : Університет «Україна», 2016. Ч. 1. С. 183–185.
5. Матійків І.М. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посібник. / За заг. ред. А.І. Якиміва. Львів: компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.
6. Романовська Д.Д., Мінтянська Р.І. Технології психологічного забезпечення освітнього процесу в інклюзивній школі: методичний посібник. Чернівці: Технодрук, 2019. 158 с.
7. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В.; [за ред. А. А. Колупаєвої]. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Таранченко О. М. Сучасні підходи задоволення навчальних потреб учнів з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних закладах освіти. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2013. № 1. С.23–27.

Додаткова

1. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. К.: Педагогічна думка, 2007 р. 458 с.
2. Кирильчук С. М. Smart-технології в навчанні дітей з особливими потребами.

Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : зб. матеріалів наук. конф. Київ : ІТЗН НАПН України, 2017. С. 42–46.

3. Марінушкіна О. Є. *Порадник практичного психолога*. Х.: Вид. група «Основа», 2007. 240 с.
4. Найда Ю., Софій Н. Діти з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://osvita.ua/school/upbring/1555/>
5. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах. Навчально методичний посібник. К.: Університетське видавництво ПУЛЬСАРИ 2017. 208 с. <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11848/Bohdanov2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 4.
6. Пінюгіна К. О., Ляхова В. П. Про організацію впровадження інклюзивної освіти в навчально-виховний процес: психологічний аспект. Миколаїв: МОШПО, 2011. 64 с.
7. Богданов С., Залеська О. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації : методичний посібник для педагогів. К. : Пульсари. 2018. 76 с.
8. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. К.: Фірма «ІНКОС», 2005. — 366 с.
9. Хворова Г. М. Дитина з аутизмом: комплексна психолого-педагогічна допомога. К.: «МП Леся», 2011. 80 с.

Інформаційні ресурси

1. psylist.net
2. www.koob.ru/
3. <http://psylib.kiev.ua/>